

Levensbeschouwelijk geletterd

In zijn geschrift over goed onderwijs, de *Catechizandibus Rudibus*, beschrijft Augustinus het plezier en de liefde die centraal staan in het onderwijzen van jonge mensen. Hij stelt het voor alsof je met een vreemde door je eigen vertrouwde stad loopt. De ander kan jou laten zien wat je zelf niet meer zag en samen kunnen jullie de vreugde vieren van wat je ziet. Zijn benadering wordt wel mystagogisch genoemd. Als begeleider loop je met de leerlingen mee. Je wijst en vertelt, je luistert en kijkt goed wat hun aandacht trekt, wat hun vragen zijn. Je weet wat de kern is van wat jij hen wilt laten begrijpen en weten, zodat zij hun eigen weg kunnen vervolgen. Augustinus' aanleiding om dit te vertellen is dat zijn gesprekspartner Deogratias aangeeft dat hij soms het gevoel heeft dat het allemaal zo zinloos is, en dat hij zich afvraagt of hij het wel goed aanpakt.

Het fragment van Augustinus viel mij in tijdens de voorbereiding voor mijn bijdrage aan de docentenbijeenkomst die de faculteit Religie, Cultuur en Maatschappij van de Rijksuniversiteit Groningen organiseerde op 2 oktober. Het thema was het belang van levensbeschouwelijke geletterdheid voor burgerschapsonderwijs. In de benadering van LERVO herkende ik deze elementen:

- De leerling die volwassen wordend de eigen plek zoekt in het leven, in de samenleving, is het vertrekpunt. Ook als de leerling zichzelf daar nog niet in herkent;
- We wijzen leerlingen op elementen in de wereld en in het leven die (nog) buiten hun blikveld liggen;
- We laten zien hoe mensen individueel en gezamenlijk tot zinsverband geroepen worden, hoe dat in religieuze instituties, verhalen en rituelen vorm krijgt;
- En we luisteren heel goed wat zij zelf in de wereld waarnemen, welke betekenis dat voor hen lijkt te hebben, welke vragen zij er bij stellen;
- We nodigen ze voortdurend uit tot wisseling van POV (point of view) en uitwisseling van betekenissen.
- We willen dat de lessen betekenisvol zijn voor hen, terwijl we ons ook realiseren dat sommige inzichten pas later echt beklijven. Het is niet maakbaar.

Rond het begrip geletterdheid ontstaan gemakkelijk misverstanden, bijvoorbeeld dat het gericht is op kunnen lezen, of dat het vooral cognitief gericht is. Levensbeschouwelijke geletterdheid heeft misschien meer te maken met lezen in een bredere betekenis. Voor het 100-jarig bestaan van het Ignatius Gymnasium waar ik les gaf, waren een aantal collega's en

ik in gesprek met Huub Oosterhuis. Een collega vroeg: wat vind jij dat een katholieke school anno nu leerlingen moet meegeven? Oosterhuis' antwoord is me altijd bijgebleven: je moet die kinderen leren lezen. Ze moeten zichzelf leren lezen, de wereld, en de Schriften om een zinsverband te zien tussen zichzelf, de wereld en de ander.

Het samenspel tussen het richten van de blik op zichzelf, de wereld en het zinsverband gebeurt niet door losse onderdelen van kennis en vaardigheden aan te bieden. Het vraagt om een voortdurend verbinden van perspectieven. Dat is van levensbelang voor onze samenleving, schrijft Bert Roebben: "Kinderen en jongeren ervaren vandaag de dag, samen met hun ouders, dat de wereld waarin zij leven ondoordringelijk ingewikkeld geworden is. Niet alleen de religieuze of levensbeschouwelijke instituties blijken niet meer tot correlatie in staat te zijn, maar de hele leefomgeving schijnt ten gronde onverschillig geworden te zijn voor diepere, existentiële vragen en mogelijke transcendente antwoorden daarop. Het enige wat schijnt te tellen is markt en media."

Laat dit eens aan je schoolleider of bestuur lezen wanneer het weer gaat over het aantal lessen dat voor levensbeschouwing op het rooster staat. Bespreek het met je collega's van andere vakgebieden om het gesprek op gang te brengen over het doel van onderwijs in onze tijd. Het behalen van een diploma is waardevol, maar niet het enige. Levensbeschouwelijke geletterdheid is misschien wel gewoon een dure term voor levenswijsheid.

Bronnen

Goed onderwijs, Aurelius Augustinus, uitgeverij Damon, 2018
 Godsdienstpedagogische cartografie, Bert Roebben,
 Acco Leuven 2024

En ben je zelf al bezig met het toepassen van de perspectiefgerichte benadering? Laat het ons weten! info@lervo.nl

Marcel Elsenaar
 Projectleider Expertisecentrum LERVO